

RASTLØSHEDENS PSYKOLOGI

Finn Skårderud: **Uro – en reise i det moderne selvet**. Aschehoug, 1998.

Anmeldt af Henrik Høgh-Olesen, lektor v/ Psykologisk Institut, Aarhus Universitet

”Første sats i denne beretning føre rett ut i løse luften”, fastslår Skårderud i bogens første sætning, og han har ret, for vi befinder os midt i et faldskærmsudspring.

Og han fortsætter:

”Jeg var en gudløs som faldt mot bakken. Men hvorfor skal vi gudløse være unndratt det hellige? Det hellige er et rum som ved grænser er adskilt fra hverdagen. Å falle var å stige mot en annen erfaring. Kropp og sjel hadde tatt seg selv sammen og blitt ett. Det var en herlig psykosomatik.”

Når Skårderud deler disse personlige erfaringer med os, så er det ikke mindst fordi forfatteren - netop som faldskærmsudspringer - selv bliver et tegn i kulturens semiotik. Han er, som så mange andre af modernitetens gudløse pilgrimme, i færd med at iscenesætte en indre uro i en af de sansepirrende former, som den vestlige kultur i disse år tilbyder individerne som adspredelse, mens de venter på Godot.

Her deler han vilkår med *bungee-jumperen, triatleten, rafteren, den spiseforstyrrede* og de andre grænseløse grænsesøgere, der sammen med tidens øvrige flagellanter: de *piercede, brændmærkede og kropsarrede* søger identitet og livsvarme.

Det er om disse rastløse sansestormere, at bogen handler, og dens metode er, som indledningen viser, at belyse det almene gennem indgående analyser af det særegne. En kasuistisk form med andre ord, men samtidig mere end dette. For egentlig befinder vi os vel i et fuldstændigt dekonstrueret erkendelsesrum, hvor kunst, videnskab og rejseessays utvungent blander sig med interviews og terapiforløb.

Allehånde menneskelige livsudtryk drages således ind, når erkendelsens gestalt skal etableres, og ikke sjældent trækker det kunstnerisk formede metafor det længste strå, uden at erkendelsespointerne af denne grund bliver mindre præcise eller relevante.

Netop det udvidede og erfaringsnære empiribegreb, der opereres med, er på mange måder bogens force. Via denne kaleidoskopiske panorering kommer vi relevant omkring fænomen og tid. Der er noget over denne metode, der kan minde om det kubistiske maleri, hvor man ligeledes forsøger at belyse det studerede emne fra så mange sider som muligt på én gang. Og resultatet bliver, når det er bedst, som dette: en kompleks gestalt, der afspejler fænomenets mangfoldighed på meningsfuld og indfølelse vis.

To ting savner jeg dog med mellemrum, og det er vedholdenhed og dybde. Bogens indhold er på mange måder også dens form. Uroligt zapper den videre og præsenterer os for nye frag-

menter af moderniteten: ”Her ser vi den romantiske længsel – abstinens er en subkultur blandt moderne unge”. ”Her har vi så den lidenskabelige kærlighed, den er universel og har altid været”, hører vi, og så videre til næste billede.

Hvorfor ikke lade billedet stå lidt, hvorfor ikke zoome ind, og hvorfor spænder forfatteren ikke sin rastløse travet for hermeneutikkens vogn, så vi kan komme rigtigt ind i billedet og ud igen med en kvalificeret udlægning. Her savner jeg fastholdelse og fordybelse. ”Jeg ser klart, at maskuline mestringsmåder er anderledes end feminine”, hører vi andetsteds; men så ikke nærmere om disse forskelle, i stedet skiftes billedet.

Ved siden af denne stundesløse zappen finder man så samtidigt et andet modernitetstræk: selvets refleksivitet – subjektets evige kredsen om sig selv. En bevægelse påbegyndes, men ikke så snart er den startet, før den bremses af konfronterende selv-forhold. Dette kan føre til dybde – udvidet indsigt og perspektivering; men selvfølgelig også til impotens og adspredthed.

Som oftest sker det første. Lad os tage et eksempel:

”Jeg skammer mig”. Dette er en af de stærkeste sætninger vi kan formulere. Der står hele selvet på spil.

Jeg ser straks, at mine betragtninger om skammen risikerer at blive melodramatiske. Jeg føler mig afmægtig over for skammen, og må ty til dramatiseringer for at komme på højde med den”.

Grænsen mellem det personlige og det private er her hårfin, og flertallet af vor tids fagvidenskabelige forfattere ville uden tvivl lade sådanne refleksioner forblive uden for værket, og i stedet blot foretage de nødvendige formuleringskorrektioner, der måtte følge heraf. Men samtidig forpasses herved en mulighed for at lade skammen blive erfaringsnær som *reelt virkende psykologisk realitet*. Skammen ville, i den traditionelle videnskabelige diskurs, så at sige blive nødsaget til at træde et ontologisk skridt tilbage, fra virkelig og virkende erfaring til blot og bart at være et begreb eller et beskrevet fænomen, om man vil. Vi ville høre om skammen; men den ville ikke være her. Det er den nu!

Men er dette så videnskab spørger Skårderud selv, og mange med ham uden tvivl?

Skårderud svarer ikke, og det vil jeg heller ikke gøre. Ikke fordi dette spørgsmål giver sig selv. Heller ikke, fordi dette spørgsmål ikke kan besvares, for det kan det såmænd udmærket. Men dels har jeg hverken tid (!) eller plads her, dels har jeg udtalt mig udførligt andetsteds, og dels kan folk jo svare selv.

Men én ting står fast, og det er, at videnskabsbegrebet ikke er en én gang for alle givet form i aristotelliansk forstand; men noget dynamisk, der ligesom erkendelsen er evigt i færd med at blive til, og Skårderud’s kalejdoskopiske empiri formår rent faktisk at bringe læseren i erfaringsnær kontakt med den uro, han så overbevisende dokumenterer og beskriver.

At dette så samtidigt gøres så suverænt, at det sine steder nærmer sig kunst, skal jeg da være den sidste til at beklage. Det er blot en bolle mere i suppen.

For den der interesserer sig for selv og modernitet, må denne bog klart anbefales.